

טמונה בפרשה

עלון שבועי לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

כסלו תשפ"ד גיליון 753
נא לא לעיין בגיליון בשעת התפילה

13 שנת ה'תש"פ

חנוכה

רמזים לחנוכה

נ'ג'ה'ש' בפרשת ויגש: גשנה, ובגימטריא משיח ובגימטריא ד' מלך ד' מלך ד' ימלך. (בני יששכר)

מסופר על הגה"צ רבי יוסף חיים זונגפלד זצ"ל שבמוצאי שבת שכולם מיהרו ללכת הביתה להדליק היה הוא עדיין נשאר קצת בבית הכנסת, ואמר הטעם כיון שיש שאלה בהלכה מה קודם הבדלה או נר חנוכה, והוא מחכה שאשתו תספיק להכין לו את החנוכה ותניח אותה בחוץ, ואז כשמגיע לחצר הבית, מיד צריך להדליק לפני הבדלה מחמת דין שאין מעבירין על המצוות, ובזה פטר עצמו מהשאלה והדליק מיד כשהגיע לפני הבדלה.

אנו נוהגים לזמר בחנוכה "מזמור שיר חנוכה הבית לדוד" מפני שראשי התיבות של שלושת המילים הראשונות הם כגזירות היוונים לביטול מצוות שבת חודש ומילה מעם ישראל. עוד, שהגימטריא של 'מילה חדש שבת' עולה כ'בימי מתתיהו בן יוחנן' (אמרי חיים). (1099).

שאלה לחנוכה

"ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול"

קצת קשה, הלוא כשם שיש חויב מהתורה להדליק בכל יום את המנורה, כך יש חויב להביא מידי יום מנחת חביתין יחד עם קרבן התמיד, ואף לצורך מנחה זו יש צורך בשמן טהור, ומשמע שהנס ארע רק בשמן למנורה ואילו מנחת חביתין התבטלה, ומפני מה זה היה שונה?

ניתן לשלוח את תשובותיכם למערכת (בצרוף מקורות, אם ישנם) ובל"ג אכתוב מן התשובות בעוד כחודש.

פנינים

בסוגיא המפורסמת בעניין חנוכה במסכת שבת (כא:): מופיעות שתי מימרות בשם ר' תנחום: אחת בהלכה, ואחת באגדה. בהלכה: "נר של חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה כסוכה וכמבוי", ומיד לאחריו באגדה, לגבי הבור שאליו נזרק יוסף: "מאי דכתיב 'והבור ריק אין בו מים', ממשמע שנאמר: 'והבור ריק' איני יודע שאין בו מים? אלא מה ת"ל 'אין בו מים', מים אין בו, אבל נחשים ועקרבין יש בו", ויש לבאר את הקשר שבין האמרות. ר' תנחום בא להסביר את גדר הברכה, שמברכים על נר חנוכה, "שעשה נסים לאבותינו", שגדרה היא כברכת הרואה מקום שנעשה לו נס, שמברך "שעשה לי נס במקום הזה", ולגבי ברכה זו קובע האבודרהם שנאמרת דווקא על נס שיצא מדרך הטבע, כאשר רואה את המקום שארע בו הנס. בחנוכה היו שני ניסים: ניצחון המלחמה, והוא נחשב עדיין לנס בגדר הטבע, ונס פך השמן שהוא מחוץ לדרך הטבע. וכיוון שברכת הרואה מברך רק על נס גלוי, לכן אי אפשר לברך אותה על נס הניצחון במלחמה, אלא על נס פך השמן שהוא נס על טבעי. ותיקנו לברך ברכה זו על ראית הנרות, שהן כאילו מקום הנס. ולכן יש להדליק למטה מעשרים אמה במקום שהעין שולטת בו, כדי שיברך במקום הראוי לברכת "הרואה". ואת דבר זה למד ר' תנחום מפרשת בורו של יוסף. על פי מדרש תנחומא על הפסוק: "ויראו אחי יוסף כי מת אביהם" מה ראו? ראו את יוסף שכשחזר מלקבור את אביו, הלך והציץ בתוך הבור שהשליכוהו לשם, והם חשבו "לו ישתמנו אחינו" ויוסף לשם שמים התכוון, לברך "ברוך שעשה לי נס במקום הזה". יוסף זכה לשני סוגי ניסים: נס נסתר וגלוי. הנס הטבעי הוא, פרשת ירידתו למצרים. כל השתלשלות הקורות אותו מירידתו למצרים עד שנעשה למשנה למלך מצרים. שונה מזה הנס שניצל מאותו בור שנחשים ועקרבים יש בו, שהיה נס יוצא מדרך הטבע. ולכן כשיוסף רצה לברך "שעשה לי נס במקום הזה", לא היה יכול לברך על הצלתו במצרים שהיה נס טבעי, אלא על נס הצלתו מבור הנחשים, ולכן חזר לאותו הבור, כדי לברך שם. וזה הקשר בין שני מאמרי ר' תנחום הוא רבי תנחומא שבמדרש. (משך חכמה)

נפסק להלכה שאם הדליק את החנוכייה כתיקונה ולאחר מכן היא כבתה, אין זקוק לה - דהיינו שאין צורך לשוב ולהדליק את הנרות. (רמב"ם פ"ד מהל' חנוכה ה"ה, ושו"ע תרע"ג, ב). ויש לבאר במה שונה הלכה זו מההלכה שמי שיש לו שני פתחים צריך להדליק בשניהם שמא יאמרו העוברים בצד אחד של הבית שהוא לא הניח נר חנוכה כלל. ומדוע אין אנו אומרים שיש חשד במי שכבתה נרו שלא הדליק כלל. ויש לומר: א. כבר נפטר מהמצווה ואין מחייבים אותו שוב, אבל מי שיש לו שני פתחים, מתחייב מראש בשניהם. ב. בגלל שבשבת לא יראו שיש נר כבוי בפתח הזה תיקנו שיש תמיד להדליק שם אבל בכבתה יראו נר מכובה. ג. אכן יש חיוב להדליק שוב אך אין זה מדיני המצווה עצמה אלא רק מפני החשד. (בית הלוי) ד. אין חשד כי אם באופן קבוע רואים שאינו מדליק בפתח זה. ה. החשד הוא בעת ההדלקה. ו. בדרך רואים חנוכייה ולכן אין חשד. ז. פחות מצוי שיכבה הנר אם הדליק באופן הראוי ולכן ולא תקנו בצורה שכזו. (ע"פ תשובות הקוראים הנכבדים שליט"א ל'שאלה לחנוכה' תשפ"ב)

עתנת חנוכה לכל השנה!

ניתן להשיג ב"מקרא" הוצאה לאור, ובטלפון: 052-7665775

ישנו ביקוש רב בבתי כנסת ברחבי הארץ לקבל את העלון לקהילתם.

זו ההזדמנות שלכם לזכות בהפצת תורה!

השתתפו באמצעות העברה לבנק לאומי (10) סניף 905 חשבון 5055271 ע"ש 'ביין'.

חדש! ניתן להזמין חוברות של חומש בודד מתוך הספר כמזכרת מאירועים

חידון א' ת'

- התשובה לכל שאלה **מתחילה** באות המופיעה בתחילת השורה
- א. המלך של היוונים, שגזר גזירות על היהודים
 - ב. היוונים חיללו וטימאו את -
 - ג. אחת מהמילים הכתובות על גבי הסביבון
 - ד. אחד משמות בית המקדש (בפיט מעוז צור)
 - ה. תפילה הנאמרת בהדלקת הנרות
 - ו. "___ לנו רשות להשתמש בהם"
 - ז. מהו השמן המובחר להדלקה?
 - ח. מסרה את נפשה, לקדש את שם בוראה
 - ט. היוונים ___ את כל השמנים
 - י. אשה שהביאה למות המלך היווני
 - כ. התאריך בכסלו שבו חל החג
 - ל. ממאכלי החג, ובה השמן נספג
 - מ. "___ לד' אלי!"
 - נ. כל לילה מלילות החנוכה קרוי: "___"
 - ס. ממאכלי החג
 - ע. תפילה שמוסיפים בשמונה עשרה ובברכת המזון
 - פ. אלעזר נמחץ מתחתיו
 - צ. החשמונאים היו -
 - ק. אחת מהמצוות שהיוונים ניסו לבטל
 - ר. היוונים היו -
 - ש. לבית שמאי, כמה נרות מדליקים ביום השלישי?
 - ת. מפנינים היא יקרה, והיוונים גזרו שאין ללומדה

חידון א' ת' הפוך

- התשובה לכל שאלה **מסתיימת** באות המופיעה בתחילת השורה
- א. בפרשה זו קוראים בכל יום מימות החנוכה
 - ב. נהוג לאכול בחנוכה מאכלי ___
 - ג. חנוכה קרוי גם: '___ האורים'
 - ד. אסור לעשות בחנוכה
 - ה. אחד מן המכבים
 - ו. הכהן שהתחיל במרד
 - ז. "___ אנמור, בשיר מזמור"
 - ח. חנוכה מחדש בטהרה לאחר שנטמא וחולל
 - ט. בפך שמצאו, היה רק ___ שמן טהור
 - י. מבית זה היו המכבים
 - ך. כלי לאחסון שמן
 - ל. נאמרת בחנוכה, מדי יום בשלמותה
 - ם. בצד זה מדליקים את החנוכה בבית הכנסת
 - ן. שלושה מבניו של מתתיהו
 - ס. המילה הראשונה שכתובה על הסביבון
 - ע. "חשוף ___ קדשך"
 - ף. לדעת בית הלל בכל לילה ___ והולך
 - ץ. פרשת השבוע בשבת חנוכה (בדרך כלל)
 - ק. על הנרות לדלוק עד שתכלה רגל מן ה___
 - ר. מבני מתתיהו
 - ש. נר מיוחד בחנוכה, שבו אין קדושה
 - ת. בהם התחבאו היהודים כדי ללמוד תורה

כתרוממו

הפסוק נקרא קריאת חמילה אחת אנטיוכוס שנקנסה לעקרית של יחננו.

"ומנהון צליבו על צליבא" - "ומהם תלו על העץ". בלשון חז"ל ובארמית: הנידון למוות בתלייה על עץ הרי הוא צלוב. ותרגם האונקלוס את הפסוק: "ותלית אתו על עץ" - 'ותצלוב יתיה על צליבא'. המילה נכנסה לעברית בתקופת הרומאים ולכן מובנת כתלייה כפי שהם נהגו, על עץ בצורת שתי וערב.

מן המדרש

תני רבי חייא: שמן זית ולא שמן שמשמין ולא שמן אגוזים ולא שמן צנונות, ולא שמן שקדים, אלא שמן זית דמזיתך. אמר רבי אבין: משל למלך שמרדו בו לגיוניו, ולגיון אחד משלו לא מרד בו, אמר המלך אותו לגיון שלא מרד בי ממנו יעשו דוכסין ואיפרכין ואיסטרליטין (משרות חשובות). כך אמר הקב"ה: הזית הזה הביא אורה לעולם בימי נח, שכתוב: "ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה", מהו טרף? - מיתה, כמו שכתוב: "טרף טרף יוסף". אמר רבי ברכיה: אילו לא הרגה אותו, לאילן גדול היה נעשה. ומהיכן הביאתו, רבי אבא בר כהנא אמר: מהר המשחה. רבי לוי אמר: משבשושי (מזמורות) ארץ ישראל הביאתו, והוא שאנו אומרים שארץ ישראל לא לקתה או הוצפה במי המבול, שאמר לה הקב"ה על ידי יחזקאל: "בן אדם אמור לה את ארץ לא מטהרה היא, אמר רבי יוחנן: אפילו אסטרובלין (אבן השכב) של ריחיים נמחו במי המבול. רבי ברכיה אמר: שערי גן עדן נפתחו לה ומשם הביאתו, אמר לו רבי איבו: אילו מגן עדן הביאתו, לא היה לה דבר מעולה יותר להביא, כגון קנמון ובלסמון, אלא היונה רמז רמזה לו ואמרה לו: מרי נח, מר מזה מתחת ידו של הקב"ה ולא מתוך מתחת ידך. (ע"פ מדרש רבה אמור)

מילה לחנוכה

**משקלו היה רב,
של נוזל הזהב,
מתוך שהיה עשיר,
וכך קרויות בשיר.**

המונח המבוקש הינו מילה בת 3 אותיות הקשורה לחנוכה, אשר כל שורה בחידה רומזת להקשר שונה שלה.

ושפני טמוני חול

איך יתכן אדם שגד בבית אביו ואביו בירך והתמוזן להוציא והוא התמוזן לצאת ולמרות שהכל כתיקונו, עדיין לא יצא הבן בהדלקת אביו?
* * * *

כתוב בתוספות יו"ט במסכת מגילה, שאנטיוכוס ביטל קריאת התורה, ולכן תיקנו חכמים לקרות במקומו הפטרה, ועכשיו אנו קוראים את שניהם, קריאת התורה וההפטרה. כמו כן, כתוב במפרשי השו"ע שהגויים רצו לבטל ק"ש, ולכן תיקנו לומר בשבת ק"ש בתוך קדושת מוסף שהגויים לא ירגישו, וכך נשאר כבר ק"ש בתוך קדושה של מוסף גם היום.
* * * *

לפי רוב הדעות, נס חנוכה היה בשנת שלושת אלפים תרכ"ב לבריאת העולם. ואם נספור את פסוקי התורה מהסוף להתחלה, פסוק מספר 3622 יהיה הפסוק: "ועשית מגורת זהב טהור!" (מטבע שטבעו חכמים)

שעשועי דאורייתא

"נס גדול היה פה"

נסו להרכיב כמה שיותר מילים מהאותיות: נ' ג' ה' ו-פ'!
(ניתן להשתמש בכל אות פעם אחת)
* * * *

1. מי שיש לו שמן שיכול לדלוק רק 25 דקות, כיצד יוכל לקיים את מצוות ההדלקה בכל זאת?
2. מה הקשר בין חנוכה למשמעות התואר 'שלומיאל' לאדם לא יוצלח?
3. קח את מציאת יוסף אל בגדי יוסף ומחיר יוסף אל תוספת יוסף, ותקבל חנוכה. (הרה"ק מבארניב)
4. שני אנשים כיבו את החנוכה שלהם עשר דקות לאחר שהדליקו אותה, אחד יצא ידי חובתו ואילו השני לא יצא אפילו בדיעבד. הכיצד?
5. מה משותף לחנוכה, בית כנסת וציצית?

שמיאות מי יבין

לפניכם קטע מ'על הניסים' שנפל בו שיבוש, התשכילו להבין מהו?

1. "ואחר כן באו בניך אל דביר קדשך ופינו את היכלך"
2. "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועתך"

תשובות

ושפני טמוני חול - תשובה לגיליון קודם: שלוש בשורש משותף, בראשונה נולדתי ובאחרות נלחמתי. מי אני? - עמלק. בשלוש פרשות בעלות שורש משותף: בוישלח נולד, בבשלח נלחם בישראל בפעם הראשונה ובפרשת שלח נלחם שנית. **חידון א' ת'** - אנטיוכוס, בית המקדש, גדול, דביר, הנרות הללו, ואין, זית זך, חנה, טימאן, יהודית, כה, לביבות, מי, נר, סופגניות, על הניסים, פיל, צדיקים, קידוש החודש, רשעים, ששה, תורה. **חידון א' ת' הפוך** - נשא, חלב, חג, להספיד, יהודה, מתתיהו, אז, מזבח, מעט, חשמונאי, פך, הלל, דרום, יוחנן יונתן שמעון, נס, זרוע, מוסיף, מקץ, שוק, אלעזר, שמש, מערות. **שעשועי דאורייתא** - גן, גף, גפן, גפה, גפנה, הן, הנף, הגן, הגפן, הגוף, הגף, הפג, גנה, נגף, נפה, נהג, פן, פג, פנה, פנה, פגה. (אם רוצים, אפשר לנסות גם עם ראשי התיבות של חו"ל: נ' ג' ה' ש'. או שמותר להשתמש יותר מפעם אחת בכל אות, כגון גג וכדומה). 1. מניח דברים צוננים מתחת לשמן ומקררו בכך, ודולק יותר זמן וכיון שדולק חצי שעה לפחות יוצא ידי חובה. (חשוקי חמד עמ' שיח) 2. היום היחידי של חנוכה שלעולם אינו יכול בשבת הוא היום החמישי, יום בו קוראים על קרבנו של נשיא שבט שמעון שלומיאל בן צורישדי, שאיתרע מזלו ולעולם לא נופל בשבת קודש. 3. יוסף מצא חן ולבש בגדי שש (ו') ונמכר בעשרים כסף (כ') ונאמר 'עדות ביהוסף שמו'. וביחד מקבלים- חנוכה. 4. נמלך לכבותה יצא שהרי הדלקה עושה מצוה, אבל מי שמראש תיכנן לכבותה לאחר 10 דקות לא יצא כלל. (הגרח"ק) 5. בכולם יש שמש. **מילה בפרשה וישלח** - שער. "שומר בפתח העמוד" - פתח=שער ואף העמוד הראשון בספר (הפתח של הספר) קרוי שער הספר, "חשב שישאר גלמוד" - חשב=שיער בדעתו, "כזקיף שלא יושן" - שלא יושן=שער, "שסיבים צומחים לזקן" - השיער שעל ראשינו הם סיבים שצומחים. **טמונת בפרשה** - 1. היוונים השתמשו בפילי מלחמה. 2. יש הנוהגים להדליק מ'שקיעת החמה'. 3. 'זמנוותר קנקנים נעשה נס לשושנים'. 4. פח - נס פך השמן. 5. 'ובידו הגדולה'. 6. 'דנת את דינם'. 7. נהוג לאכול בחנוכה מאכלי חלב זכר לנס. 8. מכה-בי, 'מכבי'. 9. 'מלכות עגלה'. 10. מוסיף והולך. 11. יש המדליקים בחלון. 12. כלב נובח: 'המנבח'. 13. היוונים גזרו שיש לכתוב על בריחי הדלתות דברי כפירה. 14. "כרות קומת ברוש". 15. זמן הדלקת הנרות הוא עד שתכלה רגל מן השוק. 16. 'היתה לראש פינה'. 17. "כוחי כילה". 18. שמן זית שבו נעשה הנס, ואף רמז למנהג לאכול מאכלים שמנים. **שאלה לשלחן השבת חיי שרה** - שאלנו: רבקה ייחסה את אביה, בתואל, בעיקר אחר אימו, מלכה, יותר מלאביו, נחור. וצריך לבאר מדוע. וביותר, שהרי כשסיפר אליעזר את הדברים לפני משפחתה של רבקה, הפך ואמר להם: "ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה". ויש לבאר אף את פשר השינוי. כמה מעיקרי התשובות שהתקבלו במערכת: 1. רבקה אמרה את מלכה קודם כדרך הנערות, אבל אליעזר הקדים את נחור כדרך המוסר (דרך ארץ). (רמב"ן) 2. היא ייחסה עצמה להרן שהתקדש שם שמים במיתתו באור כשדים. והעבד, מפני כבוד בתואל, שינה. (הכתב והקבלה) 3. היא אמרה לו ייחוס אחר האם כדרך התורה והוא הקפיד ליחסה לאביה מפני כבודו. (בית אהרן תורה) 4. רמזה לו שדומה בתכונותיה למלכה ולא לנחור. אבל אליעזר הפך הדברים כדי לומר שדומה לנחור הרשע ושיאמרו שהשידוך אינו מתאים ליצחק, ויוכל אליעזר לקדש לו את בתו.

ניתן להשיג את העלון:

במייל: ע"י שליחת מייל בקשה אל: temunabaparashah@gmail.com - מלמדים, תלמודי תורה ובתי ספר - נא ציינו זאת.

ב: 'לדעת', 'אידישער וינקל' (באידיש) ו'דרשו'.

ירושלים: בחנות 'פיצוחי בית ישראל' רח' בית ישראל 1, ובמערכת.

העלון מגיע מדי שבוע לעשרות אלפי משפחות וילדים, המשתמשים

בו ללימוד משותף סביב שולחן השבת.

מעוניינים להקדיש את העלון לכל מטרה? צרו קשר עם המערכת, או טלפנו: 052-766-5775

© כל הזכויות שמורות לאהרן ב"ן.

ניתן לשלוח תגובות, רעיונות והערות למערכת:

קויפמן 17, ירושלים

temunabaparashah@gmail.com

זהו חידון משעשע העשוי מתמונות הרומזות על מושגים והלכות הקשורים לחנוכה.

(תוכלו למצוא תשובות במדור 'תשובות')

אדיגש, כי אין הכוונה להמחיש את הפסוקים כלל, אלא רק בדרך רמז וכפל לשון. (מומלץ לציין זאת לילדים)
אשמח לקבל רעיונות, חידוקים והערות: temunabaparashah@gmail.com
כמו"כ להצטרפות לרשימת התפוצה ולהקדשות ניתן לשלוח בקשה למייל הנ"ל.

טמונות לחנוכה

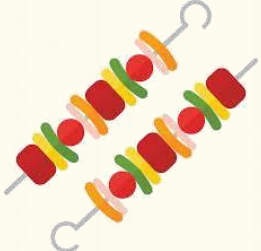
מקרא רמת קושי: רגיל קשה

© כל הזכויות שמורות לאהרן בין.

'מחשבה טובה'

התשובה לטמונה זו תתפרסם בע"ה בגיליון הבא

תשובה לגיליון הקודם
שיני עשו שנשברו (מדרש)